

An effective management of students' independent work when they are taught traditionally, on-line or by using blended learning facilitates the active participation of students in professional communication, promotes the development of their professional skills and propels their desire for lifelong learning.

Key words: *independent work of students, management, learning environment, distance learning, interactive elements, system Moodle.*

УДК 378.147:81'243

Ольга Ігнатенко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
orcid ID 0000-0002-4086-2516

ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ (ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ) У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Завдання вищої школи полягає в підвищенні якості знань студентів, у їх підготовці до майбутньої професійної діяльності. Друга іноземна мова, у процесі навчання якої досягаються практичні, освітні, розвивальні й виховні цілі, також повинна зробити свій внесок у вирішення цього питання. Зміст навчання іноземним мовам був і є одним із найважливіших питань методики. Стаття присвячена проблемам викладання другої іноземної мови (німецької після першої англійської). За допомогою розгляду навчальної ситуації та наукових праць закордонних спеціалістів у цій сфері даються практичні поради викладачам для більш результативної організації навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: *перша іноземна мова, друга іноземна мова, соціокультурний компонент, лінгвістичний досвід, лінгвістична компетенція, крос-культурне спілкування, триполярна конструкція.*

Постановка проблеми. Проблема організації навчального процесу, коли вивчаються дві іноземні мови, відома вже давно й потребує якнайшвидшого розв'язання на основі врахування рекомендацій спеціалістів із інших країн. Поняття «друга іноземна» означає, що учень вивчав раніше хоча б одну іноземну мову; при цьому хронологія вивчення німецької мови – як другої чи як третьої – не є суттєвою. Будь-яка чергова мова розбиратиметься як друга іноземна (далі 2ІМ).

На жаль, програми з 2ІМ мало відображають актуальну ситуацію, що склалась останніми роками. До того ж у деяких навчальних закладах використовуються матеріали для навчання першої іноземної мови (далі 1ІМ). Практика показує, що викладачі мало враховують специфіку 2ІМ і викладають її як 1ІМ. Вони недостатньо активізують знання студентів із 1ІМ (як лексико-граматичні, так і країнознавчі), у той час як це може суттєво полегшити оволодіння 2ІМ. Навчання 2ІМ дає студентам шанс використовувати знання граматичних конструкцій, загально навчальних умінь і навичок, лінгвістичний досвід, які вони мають із 1ІМ.

Аналіз актуальних досліджень. Процес оволодіння 2ІМ на мовних факультетах університетів має своєрідні риси, що виражаються в досить високому ступені володіння студентами 1ІМ. Під час навчання студенти опановують багато практичних і теоретичних лінгвістичних дисциплін у галузі даної мови. Досконале вивчення цих дисциплін забезпечує формування лінгвістичної компетенції з 1ІМ, результатом якої стає поява лінгвістичного мислення. Саме це є сприятливим фактором для успішного оволодіння 2ІМ.

Н. В. Баришніков зазначив, що лінгвістичний досвід характеризується синтезом знань, навичок і вмінь не тільки в рідній мові, але і в 1ІМ, має позитивний вплив на засвоєння 2ІМ, незважаючи на інтерферувальну дію 1ІМ, лінгвістичний досвід дозволяє швидко й свідомо оволодіти поняттями та термінами [2, 27]. Наявність такого досвіду не тільки полегшує оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності, але й допомагає швидше засвоїти вміння крос-культурного спілкування на вищому рівні. Досить відомим є факт, що «чим більшою кількістю мов володіє кожен потенційний учасник процесу міжкультурного спілкування, тим легше відбувається його інтеграція в інтернаціональне товариство, розуміння особливостей культури й національного менталітету того чи іншого народу, тим простіше відбувається кооперація на світовому ринку праці і тим вище його шанс здобути гідне місце в житті» [5, 39]. Це надзвичайно важливо тепер, коли народи, мови, культури змішуються все частіше й дуже гостро стало питання виховання толерантності до інших культур, сприяння виникненню зацікавленості та шани до них, здолання в собі почуття дратівливості від надмірності, недостатності чи відмінності будь-яких культур [6, 9].

Засвоєння 2ІМ відбувається набагато легше першої тому, що знання та вміння, придбанні під час вивчення 1ІМ, використовуються під час вивчення 2ІМ. Під час навчання німецькій мові, як 2ІМ, треба закласти основи в межах теми, що вивчається, які необхідні студентам для участі в безпосередньому діалозі двох культур. Для цього треба пізнати культуру країни мови, що вивчається, її звичаї, традиції, історію та сучасне життя. **Мета даної статті** – дослідити й запропонувати ефективні засоби організації навчання 2ІМ у вищих навчальних закладах.

Методи дослідження. Під час роботи над статтею використовувалися загальнонаукові методи наукового спостереження, порівняння, аналізу та синтезу. Складовою частиною деяких методів був критичний аналіз літературних джерел. Також застосовувався метод вивчення й узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, використання якого може значно підвищити ефективність навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Є декілька корисних стратегій для навчання німецької мови. По-перше, занурення в мовленнєве середовище. Щоб це спрацювало, треба звернутися до цікавості, уяви й інтелектуальних умінь студентів. Зміст кожного заняття має бути значущим для них, щоб вони

захотіли пізнати та використати мову. Щоб досягти цього, німецька мова має звучати протягом всього заняття, навіть якщо студенти не розуміють слів, краще сказати, особливо якщо студенти не розуміють слів. Упровадження таких джерел, як пісні, фільми, рольові ігри, буде теж корисним. Святкування важливих культурних подій і традицій Німеччини створює відповідне культурне оточення та сприяє засвоєнню мови. Соціокультурний компонент під час навчання німецької мови має істотно важливе значення в розвитку особистості тому, що виникає шанс не лише пізнати спадщину культури німецького народу, але й провести паралелі з культурним надбанням своєї країни, що допомагає формуванню загальної культури студента. Це потребує від студентів організації пошукової діяльності для того, щоб заповнити інформаційну прогалину, стимулює їх до пізнавальної активності й самостійного пошуку матеріалів. Залучення студентів до навчальної діяльності відбувається за допомогою рольових ігор, які дають можливість познайомитися з менталітетом німців та розвивають позитивну мотивацію вивчення німецької мови. Саме під час таких ігор студенти навчаються культурі спілкування: як привітатись, поздоровити рідних і знайомих, як зробити покупки, правильно сервірувати стіл тощо. Використання під час навчального процесу країнознавчої інформації, засвоєння реалій німецького життя, порівняння української та німецької дійсності з різних сфер життя: культури, мистецтва тощо сприяє пізнавальній активності студентів, розширенню їх комунікативної можливості, допомагає створенню позитивної мотивації на заняттях.

Взагалі, вивчення 2IM дозволяє глибше зрозуміти ідею створення механізмів загальноєвропейської інтеграції, загальне прагнення різних народів діяти спільно в розв'язанні актуальних проблем.

Розвиток у студентів спроможності до крос-культурного спілкування, тобто до відповідної взаємної згоди двох та більше учасників акту комунікації, які належать до різних етнічних культур, робить актуальним звертання до низки особистісних параметрів тих, хто навчаються. Під час оволодіння 2IM необхідно навчити студентів будувати замість біполярного ланцюга «початкова культура – перша іноземна культура», триполярну конструкцію [4, 70].

Обираючи підручник з 2IM, викладачі зупиняють свою увагу, як правило, на тих матеріалах, де з їх точки зору найбільш повно й доступно представлена граматики, викладені факти з історії та географії. Але, якщо ставити своєю метою організацію сучасного комунікативного процесу навчання, то при придбанні навчального посібника слід звернути увагу на такі критерії:

1. наскільки підручник дозволяє активізувати лінгвістичний досвід студента, який він має з 1ІМ;
2. наскільки подані навчальні матеріали стимулюють інтерес до вивчення нової мови та культури;
3. чи відповідають вони соціальному досвіду студента та його міжкультурним умінням, отриманим під час оволодіння 1ІМ;
4. чи є в цьому підручнику достатньо різноманітних текстів, завдань і вправ для проведення прямого бі- та триполярного порівняння мов і культур.

У підручнику німецької мови С. А. Воліної ми також знаходимо методичні рекомендації та системи вправ зі збагачення словникового запасу студентів факультетів іноземних мов, які вивчають німецьку як 2ІМ. Підручник розраховано на три роки навчання. Після введення та первинного закріплення нової лексики автори пропонують вправи для активізації лексичного матеріалу за допомогою питально-відповідної роботи з текстом. Методично вигідно вести активізацію фронтально – вся група задає питання одному студенту, який бере на себе роль персонажу або знавця запитання [3, 5]. Домашні завдання типу «Доберіть та організуйте словник за наступними підтемами..» допомагає залучати до переказу тексту, крім нового, вже відомий лексичний матеріал, а також частково підготуватися до вільного висловлювання в аудиторії за окремими розділами загальної теми (наприклад, завдання «Висловіть свою точку зору...», «Дайте інтерв'ю...» тощо). У підручнику також ураховано можливість індивідуалізувати роботу студентів у таких типах вправ: «Завершити висловлювання» (з опорою та без опори), «Побудувати діалоги» (пропонується до п'яти варіантів), «Написати твір на тему» (пропонується до трьох варіантів), «Підібрати та розподілити лексичний матеріал» (з метою його подальшого використання у висловлюваннях за однією з мікротем).

Зараз практично немає підручників, які враховували б той факт, що німецька мова вивчається після англійської, тому вчителю потрібно самостійно розробляти відповідні завдання і вправи. Для цього він може використовувати вправи, які є в підручниках, але в той самий час доповнювати їх таким чином, щоб учням необхідно було використати свої знання англійської мови.

Взагалі, не слід обмежуватися лише підручниками. Викладачі, як творчі особистості, повинні використовувати безліч матеріалів. Оскільки Інтернет зараз є досить сучасним ресурсом і дає доступ до німецьких джерел та новин, чому б не скористатися «натуральним» мовним матеріалом, наприклад, аутентичним відео, створеним носієм або для носіїв мови. На практичних заняттях можна використовувати казки, ситуативні картинки з німецькомовних джерел, що дають змогу студентам фантазувати й більш активно використовувати лексичний матеріал. Як казки здатні викликати

фантазію, так прислів'я дають поштовх до порівняння. У роботі зі студентами частим є звертання до прислів'їв та віршів. Вони повинні використовуватися не лише як фонетичні вправи, а й давати стимул для пошуків аналогій у рідній мові. Дуже корисною є практика домашнього читання, бо це є одним із джерел формування рецептивного лексичного запасу. Розробки з домашнього читання мають вмещувати одиниці рецептивного мінімуму, які підлягають засвоєнню, а також необхідні вправи для їх активізації. Готуючи роботу над текстом, викладачеві треба спочатку встановити, які лексичні одиниці, сполучення й речення можуть бути важкими для розуміння студентам. Багатозначність окремих слів, нечасто вживані конструкції, гумор, коли слова набувають специфічного стилістичного значення, інші фактори стають джерелами помилок.

Останнім часом деякі викладачі вищих навчальних закладів використовують метод домашніх тренувальних он-лайн тестів для студентів із пройденого матеріалу. Те, що вивчалось протягом заняття, закріплюється учнями вдома за допомогою комп'ютерних тестів, які складаються з сотень питань лексичного або граматичного характеру. Наступного разу студенти вже рандомізовано виконують ці тести в аудиторії. З одного боку, студент за допомогою сучасних засобів засвоює матеріал і перевіряє себе, йому подобається працювати з Інтернет-ресурсами. З іншого боку, не відвідавши заняття та не опрацювавши матеріал, людина не зможе пройти ті тести. З боку викладача застосовується постійний контроль засвоєння знань учнів, але це ще й кропітка праця зі створення подібних завдань.

Закордонні філологи жваво дискутують з питання сучасних підходів до викладання іноземних мов. Важко знайти один підручник або один метод, який би був підходящим. Деякі вчені вважають, що основою оволодіння німецькою мовою як 2ІМ є, у першу чергу, соціокультурні компоненти: проблеми історії, права, політики та економіки на основі схожості й відмінностей німецької та англійської мов. Результатом такого підходу в навчанні є розвиток навичок та вмінь студентів правильно аналізувати та інтерпретувати взаємозв'язки між різними культурами.

Інші додержуються думки, що основою навчання німецькій мові як 2ІМ має бути, перш за все, схожість між цими мовами: взаємний вплив культур і мов, мовленнєві запозичення, граматичні структури. Зустріч із німецькою мовою повинна мати обов'язковий «соціальний інтеркультурний аспект», який пізніше може бути використаний у майбутній професійній діяльності.

Деякі науковці вважають, що основою навчання іноземним мовам є, у першу чергу, засвоєння граматики, щоб студенти не лише знали іноземну мову, але й могли грамотно користуватися нею. Таким чином, граMATика і

комунікація, які розвивають мовленнєві можливості студентів, розглядаються як головні компоненти.

Є категорія вчених, які, навпаки, додержуються думки, що викладання німецької мови як 2ІМ повинно будуватися на контрастах з іншими мовами. При цьому головний акцент приділяється «важким моментам»: граматики, морфологія, синтаксис, що добре простежується під час порівняння з англійськими текстами. Прихильники цієї думки підкреслюють, що відмінне засвоєння граматики та лексики німецької мови не буде успішним без зовнішньої та внутрішньої мотивації того, кого навчають.

Усе сказане вище говорить про те, що для вивчення 2ІМ потрібна специфічна програма та підручники, які б дали змогу студентам більш інтенсивно засвоювати мовний і мовленнєвий матеріал, ніж під час вивчення 1ІМ. Необхідно враховувати психологічні фактори, які позитивно впливають на вивчення 2ІМ: вербальне мислення, пам'ять, мовленнєвий і лінгвістичний досвід студентів. Необхідна спеціальна організація діяльності тих, кого навчають, спрямована на встановлення схожих і відмінних рис із тим, що вже відомо з минулого досвіду й може виявити інтерферувальний вплив [7, 85].

Особливої уваги потребує аспект інтерференції та трансференції іноземної мови, причому як рідної, так і 1ІМ. Наприкінці минулого століття в німецькій методичній літературі з'явилися статті, які застерегували від контактування різних мов. Було виявлено, що на уроках французької мови, яка була для німецьких дітей 2ІМ після англійської як 1ІМ, не тільки німецька мова негативно впливала на навчальний процес, а й англійська часто з'являлась у мовленні учнів і зумовлювала хибні висловлювання французькою мовою.

З'явилася гіпотеза, що взаємний вплив двох іноземних мов матиме тільки погані результати. Тому радили відділяти іноземні мови, які вивчалися водночас, у методиці викладання й навіть у розкладі занять, щоб вони не змішувались у свідомості студентів. Але іноземні мови тісно пов'язані між собою в усвідомленні тих, хто навчається. Це торкається як структурних знань рідної мови та 1ІМ, так і набутих знань під час вивчення іноземних мов.

Останніми роками все більше вчених пересвідчуються в думці, що контактування двох мов викликає не тільки екстра безладдя та помилки, а й бажані, потрібні результати. Маються на увазі знання, набуті з вивчення 1ІМ, які дають поштовх розвитку продуктивних та рецептивних умінь під час вивчення 2ІМ, і не тільки коли відбувається перенесення значення слів (напр. англ. house – нім. Haus), що робить набагато легшим семантизацію лексики. Особливо в сфері опанування лексичного матеріалу, який належить до поширеної лексики щоденного вжитку, треба звернути увагу учнів на те, що багато слів у німецькій мові можна зрозуміти з контексту, якщо використати знання англійської мови.

Значущим є те, що між 1ІМ та наступними можна провести паралелі або ж прослідити, що є відмінним, як контраст для ліпшого унаочнення. Під час вивчення 2ІМ переклад теж має інше значення: студент робить його для того, щоб усвідомити, унаочнити, виділити, а не просто перекласти.

Для більш ефективного засвоєння німецької мови після англійської треба враховувати такі засади під час формування [завдань](#) та вправ.

1. Англійська та німецька мови є рідними з багатьох поглядів. Перш за все, це можна простежити в лексиці. На початковому етапі навчання помітно багато подібностей і є безумовна єдність між німецькою та англійською мовами. Крім того, є чимало міжнародних слів, які походять із грецької або латинської мов, які зустрічаються в обох мовах, проте несхожі в написанні та вимові. Проте і в інтонації, вимові, граматиці та правопису використовується подібність для вивчення німецької мови після англійської.

2. Треба зважити на те, що здебільшого дорослі вивчають 2ІМ, для них є своєрідна стратегія навчання. Коли людина свідомо вивчає іноземну мову, то вона бере активну участь у процесі навчання: аналізує, міркує, порівнює, виявляє регулярність, логічність, висуває гіпотези й обговорює результати. Факт свідомого вивчення 2ІМ треба враховувати під час викладання. Студенти більш відповідальні в процесі навчання, що сприяє ефективному застосуванню інтерактивних форм роботи на заняттях. Маючи досвід вивчення 1ІМ вони аналізують, як загалом вивчається іноземна мова, розробляють особисту стратегію запам'ятовування словникового запасу, яким вони користуються для вивчення 2ІМ.

3. Для вивчення 2ІМ, зазвичай, дається менше часу, ніж для першої. Отже, темп заняття повинен бути достатньо високим: більше навчального матеріалу за урок, швидша робота із вправами та коротші пояснення. Порівняння й обговорення мовних явищ, подібних в обох мовах, є дуже доречними в такій ситуації.

4. На заняттях з 1ІМ студенти вже пізнали можливі форми вправ та мають безсумнівний досвід, який можна застосувати та ще й збагатити для вивчення 2ІМ. Тому викладачеві німецької мови важливо знати, які методи навчання та форми використовуються на уроках англійської мови.

5. Порівняння й обговорення спільностей та відмінностей, мета яких – установити зв'язки не тільки між 1ІМ та 2ІМ, але й рідною мовою, має бути орієнтиром для розроблення вправ та завдань.

6. У психологічному плані відбувається взаємодія навичок, коли раніше набуті навички впливають на утворення нових [1, 304]. Свідоме використання придбаних знань із англійської мови під час вивчення німецької є не що інше, як розуміння нового елемента німецької мови: слова або структури речення, застосовуючи досвід розпізнання належного явища в англійській. Коли ми читаємо, то розпізнаємо набагато більше понять як у рідній, так і в іноземній мовах, ніж коли ми вимовляємо ці

поняття, маючи активний та пасивний лексичний запас. Наукові праці з психології запам'ятовування вказують на те, що краще можна запам'ятати нове лише тоді, коли це можна поєднати з уже відомим у нашій свідомості. Тому, неефективно поповнювати словниковий запас, зазубрюючи окремі слова без контексту.

Ми знаходимо два списки слів, складених Б. Гуфейзен, подібних у німецькій та в англійській мовах, які студенти розуміють [8, 52–53]. Треба їх застосовувати для інтенсивного поповнення лексичного запасу: в алфавітному порядку перелічуються пари слів, значення яких в англійській та німецькій мовах однакові або схожі, та слова, систематизовані за загальними (наприклад, простір, час, якість) або специфічними (наприклад, теми – навколишній світ, покупки, робота, проживання, вільний час, навчання, здоров'я, хвороби) поняттями. На початковому етапі для вивчення лексики в обох групах упорядковується простий повсякденний досвід із рідної мови та перенесений у 1ІМ. Цю систему можна застосовувати і для запам'ятовування німецьких слів. Треба поєднати у свідомості студентів ті слова, які торкаються простих областей спілкування в усіх мовах, і таким чином їх можна найліпше пригадувати, активізувати та зберігати в пам'яті. Формуючи подібні контексти для загального словникового запасу англійської та німецької мов, можна застосувати різноманітні способи запам'ятовування.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Соціокультурний компонент під час навчання німецької мови має суттєву роль, тому що сприяє пізнавальній активності студентів, розширенню їх комунікативної можливості, допомагає створенню позитивної мотивації на заняттях.

Під час оволодіння 2ІМ необхідно навчити студентів будувати триполярний мовний та культурний ланцюг, використовуючи контрастивний підхід. Необхідна спеціальна організація діяльності тих, кого навчають, спрямована на встановлення схожих і відмінних рис із тим, що вже відомо з минулого досвіду й може виявити інтерферувальний вплив. Якщо нема міцного рівня знань, умінь та навичок в 1ІМ, то слід порівнювати 2ІМ тільки з рідною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баграмова Н. В. Лингво-методические основы обучения лексической стороне устной речи на английском языке как втором иностранном в педагогическом вузе : дис. док. пед. наук / Н. В. Баграмова. – СПб., 1993. – 504 с.
2. Барышников Н. В. Французский как второй иностранный язык в средней школе и особенности его преподавания / Н. В. Барышников // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 5. – С. 27.
3. Волина С. А. Учебник немецкого языка для второго года обучения : для институтов и факультетов иностранных языков / С. А. Волина. – М. : Высшая школа, 1990. – 303 с.
4. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – 192 с.

5. Гальскова Н. Д. Новый УМК по немецкому языку / Н. Д. Гальскова, Л. Н. Яковлева // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 1. – С. 39.
6. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация : учебное пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2000. – 259 с.
7. Щербакова М. В. Особенности обучения второму иностранному языку студентов языковых факультетов / М. В. Щербакова // Вестник ВГУ. Серия лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2003. – № 2. – С. 85–88.
8. Hufeisen Britta. Englisch im Unterricht Deutsch als Fremdsprache / Britta Hufeisen. – Stuttgart : Klett Edition Deutsch, 1994. – 89 s.

REFERENCES

1. Bagramova, N. V. (1993). *Lingvo-metodicheskie osnovy obucheniia leksicheskoi storone ustnoi rechi na angliiskom yazyke kak vtorom inostrannom v pedahohicheskom vuze [Lingvo-methodological basis of teaching oral speech vocabulary in English as the second foreign language in pedagogical higher educational establishment]*. Saint Petersburg.
2. Baryshnikov, N. V. (1998). Francuzskii kak vtoroi inostrannyi yazyk v srednei shkole i osobennosti ego prepodavaniia [French as a second foreign language in secondary school and peculiarities of its teaching]. *Foreign languages in school*, 5, 27.
3. Volina, S. A. (1990). *Uchebnik nemetskogo yazyka dlia vtoroho hoda obucheniia: dlia institutov i fakul'tetov inostrannykh yazykov [Textbook in German for the second year: for institutes and faculties of foreign languages]*. Moscow: Higher School.
4. Gal'skova, N. D. (2000). *Sovremennaia metodika obucheniia inostrannym yazykam. Posobie dlia uchitel'ia [Modern methods of teaching foreign languages. Teacher's book]*. Moscow: ARKTI-GLOSSA.
5. Gal'skova, N. D., Jakovleva, L. N. (1998). Novyi UMK po nemetskomu yazyku [New training and methodology complex in German]. *Foreign languages in school*, 1, 39.
6. Ter-Minasova, S. G. (2000). *Yazyk i mezhkul'turnaia kommunikaciia. Uchebnoe posobie [Language and intercultural communication. School book]*. Moscow: Word.
7. Shherbakova, M. V. (2003). Osobennosti obucheniia vtoromu inostrannomu yazyku studentov yazykovykh fakul'tetov [Peculiarities of teaching the second foreign language of students of language faculties]. *Bulletin of VSU. Series linguistics and intercultural communication*, 2, 85–88.
8. Hufeisen, B. (1994). *Englisch im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart : Klett Edition Deutsch.

РЕЗЮМЕ

Игнатенко О. Вопросы эффективности преподавания немецкого языка как второго иностранного (после английского) в высших учебных заведениях.

Задача высшей школы состоит в повышении качества знаний студентов, в их подготовке к будущей профессиональной деятельности. Второй иностранный язык, в процессе обучения которому достигаются практические, образовательные, развивающие и воспитательные цели, также должен сделать свой вклад в решение этого вопроса. Содержание обучения иностранным языкам было и остается одним из самых важных вопросов методики. Статья посвящена проблемам преподавания второго иностранного языка (немецкого после второго английского). С помощью рассмотрения учебной ситуации и научных трудов иностранных специалистов в этой сфере даются практические советы преподавателям для более результативной организации учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: первый иностранный язык, второй иностранный язык, социокультурный компонент, лингвистический опыт, лингвистическая компетенция, крос-культурное общение, триполярная конструкция.

SUMMARY

Ignatenko O. Questions of effectiveness of teaching German as the second foreign language (after English) in higher educational establishments.

The task of higher school is to increase the quality of students' knowledge, to get them ready for their professional activity. The second foreign language, in the process of studying of which practical, educational and developing aims are achieved, must also contribute to this task solution. The problem of the content of learning foreign languages was and still remains one of the most significant problems in methodology. The article is dedicated to the questions of teaching German as the second foreign language (after English). On the basis of the analysis of academic situation and researches of foreign specialists in this sphere there are given some practical pieces of advice to teachers for more effective organizing students' learning activity.

Learning the second foreign language is much easier than the first one because the knowledge and skills acquired while learning the first language can be used while learning the second one. Socio cultural component enables students to compare cultural heritage of Germans and Ukrainians and helps create positive motivation at the lessons. Some scholars consider that the basis of teaching German as the second foreign language is the similarity between English and German. Others consider grammar as the basis of teaching the language. So, both grammar and communication are chief components. Though repetitive grammar-translation methods are not regarded any more as the only way to learn. Today, task-based approaches are widespread in Europe, emphasizing communication and the practical uses of the language. People learn better when they struggle to communicate. So, it must be the core of the kind of methodology. Some scientists think that the contrast between languages is also significant. The aspect of interference and transference needs much attention. The assignments and exercises for learning German as the second language must be worked out on the basis of the similarity with English in such aspects as vocabulary, spelling, pronunciation, intonation and grammar. Besides, it becomes easier and more effective to teach the language to students who are more aware of the process of learning. As less academic time is given to the second language, the tempo of the lessons must be quicker. Psychologically, the skills earlier acquired in English influence the creation and understanding of the new elements in German. While learning the second foreign language students must be taught to build three polar language and cultural chain using contrastive approach.

Key words: *first foreign language, second foreign language, socio-cultural component, linguistic experience, linguistic competence, intercultural communication, three polar construction.*